

Интегративците повторно инсистираат на Законот за употреба на јазиците и се повикуваат на Уставот, но и на фамозниот Рамковен договор, од кој наводно произлегувало официјализирањето на вториот службен јазик во државата, иако на јавноста сè уште ѝ се свежи сеќавањата на експертите кои ДУИ, кога беше на власт, ги ангажираше за да помогнат албанскиот јазик да стане втор службен јазик во државата. Експертите не ги задоволија нивните желби, туку им потенцираа дека за такво нешто е потребна промена на Уставот.

Двојазичноста во западниот дел на Македонија веќе одамна функционира. Во оние делови каде албанската заедница е повеќе од 20 проценти, службен јазик покрај албанскиот е и македонскиот. Има ли основа барањето на ДУИ за источниот дел на Македонија? Што би значел официјален албански јазик, на пример, во Струмица? Таму нема ниту два отсто Албанци, а не дваесет, како што е предвидено во Рамковниот договор, како услов за службена употреба на јазикот на заедниците. Што во тој случај би предвидел евентуалниот Закон за употреба на јазиците?

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

"ПРЕ ИНТЕ ВРЗ Г ЈАЗИ

ДАЛИ ДУИ НЕМА ДА УЧЕСТВУВА НА ЛИДЕРСКИТЕ СРЕДБИ СÈ ДОДЕКА ПРЕМИЕРОТ, СПОРЕД НИВ, НЕ ПОКАЖЕ ВОЛЈА ДА ГО РЕАЛИЗИРА ДОГОВОРЕНОТО ЗА ЈАЗИКОТ И ЗА ВЕТЕРАНИТЕ НА ОНА?

Министерот за надворешни работи Антонио Милошоски, во интервјуто за швајцарскиот весник "Ное цирихер цајтунг", изјави дека Македонија го решила своето албанско прашање и дека Рамковниот договор е модел на интеграција од кој би можеле да научат и други мултинационални држави. Но, реалноста и не е таква. Напротив, се зголемува бројот на албанските барања, а од нив зависи и демократскиот консензус во државата, на кој толку многу притиска меѓународниот фактор. Без реализација на договореното меѓу ДУИ и ВМРО-ДПМНЕ, патем речено, и не сме толку сигурни што е договорено, интегративците го доведуваат во прашање нивното учество во законодавниот дом. А од нивното однесување зависи и нашето европско и евроатлантско интегрирање. Иако двојазичноста во западниот дел на Македонија веќе одамна функционира, а во оние делови каде албанската заедница е повеќе од 20 проценти, службен јазик покрај албанскиот е и македонскиот, интегративците бараат двојазичност на целата територија на државата. ДУИ повторно инсистира на Законот за употреба на јазиците и се повикува на фамозниот Рамковен договор, од кој наводно произлегувало официјализирањето на вториот службен јазик во државата, иако на јавноста сè уште ѝ се све-

жи сеќавањата на експертите кои ДУИ, кога беше на власт, ги ангажираше за да помогнат албанскиот јазик да стане втор службен јазик во државата. Експертите не ги задоволија нивните желби. Експертизата не беше јавно обелоденета, но сепак, проструија резултатите од анализата, според која од Уставот не произлегува обврска за целосна рамноправност на албанскиот со македонскиот јазик и негова употреба на државно ниво. Со тоа падна во вода тврдењето на интегративците дека во Уставот има основа за двојазичност на ниво на цела држава.

ЕКСПЕРТИЗА

Всушност, тогаш експерти од Белгија и од Швајцарија утврдуваа дали во законите целосно е применет амандманот 5 од Уставот, односно 6.4 и 6.5 од Рамковниот договор, а кој се однесува на употребата на јазикот кој го зборуваат најмалку 20 отсто од граѓаните. Тие проценија дека амандманот 5 од Уставот не подразбира употреба на албанскиот јазик во Собранието, во Владата, во Армијата, во полицијата и во меѓународната комуникација и дека таквите барања на ДУИ се многу пошироки од тоа што е содржано во Рамковниот договор и во Уставот. Тоа го тврдеа и наши

ДОЛГИОТ ЈАЗИК" НА ГРАТИВЦИТЕ СЕ КРШИ РБОТ НА "ПОМАЛИОТ К" НА МАКЕДОНЦИТЕ

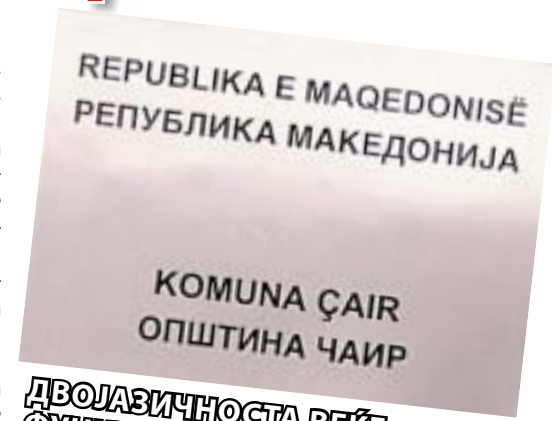
експерти. Странските, пак, им сугерираа на ДУИ дека ако и понатаму инсистираат на целосна двојазичност во Македонија, ќе треба да иницираат измени на Уставот. Ке посегнат ли по вакво нешто? Во таа прилика, Агрон Буцаку ниту потврдуваше, ниту одрекуваше дека неговиот лидер Али Ахмети ја добил експертизата.

"И да пристигнала анализа кај Ахмети и ако тоа е вистина, не значи дека ние ќе го прифатиме нивното размислување. Тоа е само едно согледување. Остануваме на ставот дека јазик кој го зборуваат најмалку 20 отсто од граѓаните, исто така, е службен јазик. На сите странски експерти им укажуваме дека ако цел на Македонија е интеграција во Европа, нека најдат земја во

која заедницата е застапена со 25 отсто, а нејзиниот јазик да не е официјален", изјави Буцаку.

Затоа ДУИ ова прашање го оставија за по парламентарните избори, со образложение дека Законот за јазиците не е приоритет на тогашната Влада. И во отсуство на тој Закон, пратениците имаа право на пленарните собраниски седници да зборуваат на албански јазик, а доколку се усвои новиот собраниски Деловник, ќе можат и со комисиите на собраниските тела да претседаваат на албански јазик. Всушност, слушалките во законодавниот дом веќе одамна се одомакинија.

Но, еве сега повторно доаѓа на ред прашањето на Законот за употреба на

ДВОЈАЗИЧНОСТА ВЕЌЕ ФУНКЦИОНИРА ВО ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНАТА САМОУПРАВА КАДЕ АЛБАНЦИТЕ СЕ МНОЗИНСТВО

6.4. Низ цела Република Македонија и во нејзините меѓународни односи службен јазик е македонскиот јазик.

6.5. Кој било друг јазик што го зборуваат најмалку 20 отсто од населението, исто така, е службен јазик, како што е овде образложено. Во органите на Република Македонија, кој било службен јазик различен од македонскиот може да се употребува во согласност со законот, како што понатаму е елаборирано во Анекс Б. Кое било лице што живее во единица на локална самоуправа во која најмалку 20 отсто од населението зборуваат службен јазик различен од македонскиот, може да употребува кој било службен јазик за да комуницира со регионалната канцеларија на централната влада, надлежна за таа општина; таквата канцеларија ќе одговори на тој јазик, дополнително на македонскиот.

Кое било лице може да употребува кој било службен јазик за да комуницира со главната канцеларија на централната влада, која ќе му одговори на тој јазик, дополнително на македонскиот.

6.6. Во однос на локалната самоуправа, во општините каде одредена заедница сочинува најмалку 20 отсто од населението на општината, јазикот на таа заедница ќе се употребува како службен јазик, дополнително на македонскиот. Во однос на јазиците на кои зборуваат помалку од 20 отсто од населението во општината, локалните власти демократски ќе одлучат за нивна употреба во јавните тела.

6.7. Во кривични и граѓански судски постапки на кое било ниво, обвинетото лице или која било страна ќе има право на превод на државен трошок на сите постапки, како и на документи во согласност со соодветни документи на Советот на Европа.

6.8. Кои било лични документи на граѓаните кои зборуваат службен јазик различен од македонскиот, исто така, ќе бидат издадени на тој јазик, дополнително на македонскиот јазик, во согласност со законот.

Од Рамковниот договор

јазиците. И токму во овие моменти, кога Европа од нас бара еднаква вредност на јазиците на нејзините граѓани, си го поставуваме и прашањето дали навистина беше ненамерна грешката, кога Брисел откри два официјални јазици во Македонија, македонскиот и албанскиот, или во тој потег се криеше нешто сосема друго. Иако грешката беше исправена, остана нејасно која беше позадината на ваквото сценарио. Дали тоа беше еден од начините кој води кон бинационална федерална држава? Дека стравувањата имаат оправданост потврдува и неодамнешниот Нацрт-извештај на Европскиот парламент за напредокот на Македонија во 2006 година, подготвен од Ерик Мејер, во кој тој предлага Македонија да го прифати концептот на бинационална федерална држава. Поточно, во член 21 од Нацрт-извештајот на ЕП се бара нов договор меѓу претставниците на двете најголеми јазични групи во Македонија за прашањата во врска со користењето на јазиците, моделот на владеење и законодавните процедури.

Дури странците предлагаа и да живееме по принципот на Белгија и на некои други земји кои имаат федеративно уредување. Ваквите препораки значат

уривање на уставниот поредок на државата, иако повеќето наши политичари не знаеја да ги прочитаат. Добро е тоа што со оваа Резолуција се препорача Македонија што е можно побрзо да почне преговори со ЕУ, но лешото е, како што рече и Лилјана Поповска од ДОМ, што се имплицира обезвреднување на Рамковниот договор и промена на концептот на Македонија како унитарна држава со мултиетничко општество. Се предлага нов редефиниран договор и федеративно или конфедеративно уредување на државата. Според неа, барањето за нов договор меѓу претставниците на двете најголеми јазични групи за користење на јазиците, моделот на владеене и законодавните процедури, е директно заговарање за промена на уставниот поредок. Иако, текстот на прес-службата на ЕП, кој е синтеза на извештајот на Ерик Мејер, беше коригиран, остана пораката на европарламентот - Македонија да ја заштити етничката и јазичната разновидност, да ја зајакне употребата на малцинските јазици во јавната администрација и во образованието, но и да ги земе за пример најдобрите искуства на европските земји каде се негуваат јазичните разлики. За потсетување, на Интернет-страницата стоеше дека "образованието и јавната администрација треба да ги земат предвид двата официјални јазика и етничката разновидност на земјата со два милиона жители". Но, во коригираниот текст можеше да се прочита: "Покрај Македонците, земјата има албанско малцинство кое сочинува 23 проценти; официјален јазик е македонскиот, додека другите јазици, исто така, можат да имаат официјален статус на општинско ниво ако се зборувани барем од страна на 20 проценти од населението - ситуација која, пред сè, се однесува на Албанците".

И Ерик Мејер потенцира дека преговорите со ЕУ треба да почнат во најблиска иднина, под услов земјата да ја признае еднаквоста на јазиците на нејзиното население. Според компромисниот амандман, договорен меѓу сите политички групи во ЕП, до почеток на преговорите со Македонија за членство ќе дојде откако ќе се констатира дека договорот меѓу ДУИ и ВМРО-ДПМНЕ, со кој партијата на Ахмети се врати во Собранието, се спроведува и кој треба да ја регулира употребата на јазиците во Македонија.

Значи, некој намерно преку ДУИ сака да ги реализира своите цели на Балканот.

А ДУИ повторно условува - нема да учествува на лидерските средби сè додека премиерот не покаже волја да го реализира, според нив, договореното за јазикот и за ветераните на ОНА. Неодамна Груевски изјави дека за прашањата за "закон за поранешните припадници на ОНА или поврзани со закон за дво-

Што се криеше зад (не)намерната грешка на прес-службата на Европскиот парламент да пронајде два официјални јазика во Македонија, македонскиот и албанскиот? Грешката беше поправена, но дали тоа беше само пуштање пробни балони за да видат како ќе реагираме... Дали тоа беше најава за официјализирање на втор јазик.

јазичност, во однос на закон за јазици, кој би значел двојазичност на цела територија, не постигнавме согласност ниту, пак, постигнавме согласност за таканаречена Бадентерова влада. Но, согласни сме со секоја политичка партија, и во минатото и во иднина, да разговараме за секое прашање што ги интересира. Една работа е да разговарате, а друга работа е да постигнете согласност".

Но, дали во интерес на нашата европска иднина Груевски ќе биде принуден на отстапки. Сепак, каква ќе ни биде таа иднина со два официјални јазика?

ПРЕСЕДАН

Во целата оваа ситуација околу јазикот, зачудува однесувањето на владејачката ДПА. Иако, одамна е познато дека сите Албанци, без разлика на тоа дали се во позиција или опозиција, имаат иста цел - задоволување на што поголем број нивни барања, нејасна е играта на новиот претседател на ДПА, Мендух Тачи, кој еднаш (Струга, 18 јуни) изјави дека ДПА ќе го реши статусот на семејствата на борците и на инвалидите од конфликтот во 2001 година, а албанскиот ќе биде втор службен јазик во Македонија, а втор пат дека албанскиот јазик нема да се користи на целата територија. Ваквата негова изјава пратеникот Џевад Адеми ја оцени како неодговорна.

"Не е работа на портпаролот на Груевски да го толкува Уставот, туку да го применува амандманот четири од Ус-

тавот, каде јасно стои дека покрај македонскиот и албанскиот е официјален јазик", рече Адеми.

Портпаролката на интегративците, Ермира Мехмети, тврди дека политичката состојба во Македонија се комплицира поради отсуството на политичка волја на премиерот Груевски да го спроведе на дело договорот.

"Бараме што е можно поскоро да се донесе Законот за употреба на јазиците. За ова прашање не ни треба балкански пристап, туку европски", истакна Мехмети.

Сепак, подоцна Тачи се коригираше во изјавата, па во интервјуто за "Би Би Си", пред одржувањето на партискиот Конгрес, најави: "Решавање на 'други значајни прашања за Албанците', како што е статусот на поранешните членови на ОНА, како и за употребата на албанскиот јазик".

"Да се елиминира недоразбирањето дека барањето на Албанците е Македонците да се обврзат да зборуваат на албански јазик. Не. Барањето на Албанците е во државните институции да зборуваат на два јазика, да пишуваат на два јазика", изјави Тачи.

И покрај аморфните стрели упатени на релација ДУИ-ДПА, прашањето е има ли основа барањето на ДУИ за источниот дел на Македонија. Што би значел официјален албански јазик, на пример, во Струмица? Таму нема ниту два отсто Албанци, а не дваесет, како што е предвидено во Рамковниот договор како услов за службена употреба на јазикот на заедниците. Што во тој случај би предвидел евентуалниот закон за употреба на јазиците?